

EBÛ HAFS EL-HADDÂD (6)*

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîne alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn... Emmâ ba'd:

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin selâmı, rahmeti, bereketi, ihsânı, ikrâmı, in'âmı dünyada, ahirette üzerinize olsun...

Tabakâtü's-Süfiyye isimli, çok değerli, tasavvuf büyüklerinin hayatlarını anlatan kaynak eseri okumaya devam edeceğiz. 121. sayfanın 32. paragrafına gelmişiz, oradan devam edeceğiz.

Fakat bu mübareklerin hayatlarını, mübarek sözlerini okumaya, izaha geçmeden önce, başta Peygamber SAS Efendimiz'in ruhu pâkine hediye olsun diye; sonra onun mübarek âlinin, ashâbının, ezvâcının, ihvânının, etbânının ruhlarına hediye olsun diye; sair enbiyâ ve mürselîn ve cümle evliyâullah u mukarrabînin ruhlarına ve hâssaten sâdât ve meşâyih-i turuk-u aliyyemizin ruhlarına hediye olsun diye; ve bu eseri yazan Sülemî Hazretleri'nin ve eserinde isimleri geçen mübarek eşhâsın ruhlarına hediye olsun diye;

Bu diyarları fetheden Fatih Sultan Muhammed Hân'ın ve diğer fatihlerin, şehidlerin,

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

mücahidlerin, gazilerin ruhlarına hediye olsun diye; cümle hayrât ü hasenât sahiplerinin ve hâssaten içinde şu dersi yaptığımız bu camiye binâ ettiren, inşâsına, imarına az çok yardımcı olan bütün hayır ve hasenât sahiplerinin ruhlarına; ve uzaktan, yakından bu güzel kitabın mevzûlarını dinlemek üzere buraya gelmiş olan siz kardeşlerimizin de. ahirete göçmüş olan bütün geçmişlerinin, müslüman ecdâd u ceddât ve akrabâ u taallukâtının ruhlarına hediye olsun diye;

Biz de okuduklarımızdan istifade edelim, şu okuduğumuz güzel bilgiler Rabbimizin rızasını kazanmamıza vesîle olsun; Allah-u Teâlâ Hazretleri bizleri dünyada ve ahirette bahtiyâr eylesin diye, bir Fâtihâ, üç İhlâs-ı Şerif okuyalım, ruhlarına hediye edelim, öyle başlayalım! Buyurun:

.....

a. Güzel Huy ve Cömertlik

Müellif diyor ki:

سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ بْنِ مِقْسَمٍ يَقُولُ سَمِعْتُ
الْمُرْتَعَشَ يَقُولُ سَمِعْتُ أَبَا حَفْصٍ يَقُولُ إِنِّي لَا
أَدْعِي الْخُلُقَ لِأَنِّي أَحْسُّ مِنْ نَفْسِي سُرْعَةَ الْغَضَبِ
وَإِنْ لَمْ أَظْهَرُهُ وَلَا أَدْعِي السَّخَاءَ لِأَنِّي لَسْتُ أَمِنُ
مِنْ نَفْسِي أَنْ تَلَاحِظَ فِعْلَهُ أَوْ تَلْتَفِتَ إِلَيْهِ أَوْ
تَذُكُرَ عَطَاءَهُ وَقْتًا مَا

TS. 121/32 (*Semi'tü ebe'l-haseni'bne miksem, yekül*) Bu zâtı duydum ben, şöyle söylüyordu: (*Semi'tü'l-mürteişe, yekül*) O da Mürteiş'in şöyle söylediğini duymuş: (*Semi'tü ebâ hafsin, yekül*) Bu Ebû Hafs el-Haddâd en-Neysâbûrî, tercüme-i hâlini anlattığımız şahıs şöyle diyormuş:

(*İnnî lâ eddei'l-huluk, li-ennî ühissü min nefsi sür'ate'l-gadab, ve in lem uzhirhu. Ve lâ eddei's-sahâ, li-ennî lestü âmenü min nefsi en tülâhiza fi'lehû, ev teltefite ileyhi, ev tezküre atâehu vakten mâ.*)

(İnnî) “Hiç şüphe yok ki ben, (*lâ eddei'l-huluk*) güzel huylu olduğumu ileri süremem, iddia edemem. Böyle bir şeyi kendime uygun görmüyorum, kabul edemem böyle bir şeyi, güzel huyluyum diyemem kendi kendime... (*Li-ennî ühissü min nefsi sür'ate'l-gadab*) Çünkü bakıyorum kendime, çabuk hiddetleniyorum. Madem çabuk hiddetleniyorum, güzel huylu sayılmam! (*Ve in lem tuzhirhu*) Her ne kadar bu kızgınlığımı, gazabımı dışarıya vurmuyorsam da, ızhar etmiyorsam da, kızıyorum ya; demek ki güzel huylu değilim.”

(*Ve lâ eddei's-sahâ*) “Cömert olduğumu da iddia edemem, ileri süremem, söyleyemem, onu da kabul edemem. (*Li-ennî lestü âmenü min nefsi en tülâhiza fi'lehû*) Çünkü, bir cömertlik yaptığım zaman, kendi nefsimden emin değilim. O yaptığı cömertliği görmesinden, (*ev teltefite ileyhi*) veya bu cömertliğe yönelmesinden, teveccüh etmesinden; (*ev tezküre atâehu*)

vakten mâ) yahut da bir zaman gelip de yaptığı bu cömertliği, ikramı hatırlamasından emin olmadığımndan, kendimi cömert de saymıyorum.”

Muhterem kardeşlerim! Arapçasını okuduk, tercümesini de kısaca yaptık. Güzel huylu olmak, hulûk-u hasen sahibi olmak, çok kıymetli bir şey. Allah-u Teâlâ Hazretleri İbrâhim AS'a buyurmuş ki:

“—Yâ İbrâhim, ahlâkını güzel eyle! Çünkü sen ahlâkını güzel edersen, güzel ahlâklı kimse olabilirsen, sana benim ikramlarım fevkalâde büyük olur. Seni hazîre-i kudsime —yâni dergâh-ı izzetimin en şerefli yerine— dahil ederim, seni civarıma alırım. Yâni, seni kendime yakın kul yaparım.” diye, daha başka böyle şeyleri saymış.

Güzel huylu olduğu takdirde vereceği mânevî makâmâtı ve ikrâmâtı saymış.

Güzel huylu olmak çok önemli... Hepimizin güzel huylu olmak için, şöyle bir azim ve gayret ve çalışma içinde olmamız lâzım! Çünkü, insanların ekseriyetle cennete girmesinin sebebi güzel huydur. Eğer bir insan ibadet ehli ama kötü huyluysa, huyu güzel değilse, o zaman o kötü huyundan dolayı fevkalâde kayıpları olduğundan, cehenneme bile düşebilir.

Çünkü Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:

“—Müflis kimdir biliyor musunuz?”

“—Biliyoruz yâ Rasûlallah, sermayesini kaybeden, dükkânında malı kalmayan, borca batan insan müflistir.”

“—Evet dünyada bu böyle ama, benim kasedtiğim bu değil. Asıl müflis o kimsedir ki, ahiret gününde, mahkeme-i kübrâda, terazinin başına, amellerin tartıldığı mîzânın başına dağlar gibi sevaplarla gelir, yığılmış sevaplarla gelir. Fakat muhakeme olur.

Birisi gelir, der ki:

‘—Yâ Rabbi, bu bana dünyada şöyle bir kötülük yapmıştı.’

‘—Peki, al sevabından!’

Başka birisi gelir der ki:

‘—Yâ Rabbi, bu dünyada benim kalbimi kırmıştı...’

‘—Peki, al sevabından!’

Başka birisi der ki:

‘—Yâ Rabbi, dünyada bu bana şöyle etmişti, böyle etmişti...’

‘—Al sevabından!.. Al sevabından!.. Al sevabından!..’

Sevapları biter, sevapları bittikten sonra başka gelen şahıs:

‘—Yâ Rabbi bu bana böyle etmişti...’

E ne olacak, sevabı yok?

‘—Peki, sen günahlarından o miktar, alacağın sevap kadarını buraya bırak!.. Hafifle sen, sana öyle faydası olsun, bu da cezasını çekmiş olsun.’

Bir miktar günah oraya bırakılıyor. Arkasından bir daha geliyor, bir daha geliyor, onlar da günahlarını bırakıyorlar, bırakıyorlar,

bırakıyorlar... Sonunda muhakemesi bittiği zaman, dağlar gibi günahla baş başa kalıyor. Halbuki mizanın başına dağlar gibi sevapla gelmişti.

Neden?.. Evet, namaz kıldı, hacca gitti, zekât verdi filan ama, sadece bunlardan ibaret değil hayat. Müslümanın hayatının her safhasında, herkesle iyi olması lâzım! Karısıyla, ailesiyle iyi olması lâzım! Kadınsa, kocasıyla iyi olması lâzım!.. Komşusuyla iyi olması lâzım! Ticaretinde dürüst olması lâzım! Muamelesinde dürüst olması lâzım! Arkadaşlarına iyilik yapması lâzım! Kimseye gıybet etmemesi lâzım! Kimsenin aleyhinde konuşmaması lâzım! Kimseye zararının dokunmaması lâzım!.. vs. vs.

Bunlar yapılmadığı zaman, bunların her birinden kötü puan alınıyor. Bu kötü puanlar da birikiyor... Evet, ibadetler yaptığı zaman iyi puanlar, sevaplar alınıyor ama, ötekilerden de kötü puanlar alınıyor. Binâen aleyh, iyi huylu olmak çok önemli, fakat kolay değil. Ve insanın kendisiyle bayağı bir mücadele vermesi lâzım, savaşması lâzım kendi kendisiyle. Kendi kendisini yenmesi lâzım!

Şimdi bu mübarek zât ne diyor bakın:

“—Ben kendimi güzel huylu sayamıyorum.”

İstiyor güzel huylu saymayı ama, ölçüyor kendisini, “Ben güzel huylu değilim galiba?” diye o karara varıyor.

Neden o karara varıyormuş?.. Çünkü kendisinde çabucak sinirlenme görüymüş.

“Her ne kadar dışarıya vurmuyorsam da, ben bunu hissediyorum. Demek ki güzel huylu değilim.” diyor. Derecesine bak mübareğin.

Yâni dışarıya vurmuyorsun işte ne güzel, içinde ne fırtına geçerse geçsin, kızıp da gidip ötekisine vurmuyorsun ki, yumruk atmıyorsun ki, canını yakmıyorsun ki, dışarıya vurmuyorsun işte, içinde tutabiliyorsun. Hayır, istiyor ki, huyu o kadar güzel olsun ki, kızmasın bile, kızmak bile olmasın. Kızıyor, dışarıya vurmuyor ama, “Madem ki kızıyorum, o halde güzel huylu değilim!” diyor. Yâni kendilerini kontroldeki azimlerine bakın ve güzel huyu nasıl anladıklarına bakın!..

Hacda bir arkadaş anlatmıştı:

“Benim babam bir şeyhe bağlıydı, Allah rahmet eylesin... O şeyh bir gün ihvanıyla oturuyormuş. Otururken, bir adam gelmiş rap rap rap, bir kağıt getirmiş. Şeyh efendi kağıda bakmış:

“—Bu iş olmaz.” demiş. Adam da:

“—Mutlaka olacak!” demiş.

Şimdi, şeyh efendiye karşı böyle söyleyince, ihvân şöyle bir toparlanmışlar:

“—Şu adamı dövelim, atalım, bir şey yapalım!” filan diye. Bakmışlar gözünün içine, yâni şeyh efendi bir işaret etse, tamam; onu dışarıya çıkaracaklar, terbiyesini verecekler. Öyle yapmamış şeyh efendi, başını eğmiş şöyle aşağıya, bir müddet böyle durduktan sonra başını kaldırmış, demiş ki:

“—Gazaplanan, sinirlenen kaybetti; sinirlenmeyen kazandı.” demiş.

Bu kadar. Bak kendisine birisi karşı çıkıyor, sert muamele yapıyor, kendisine layık olmayan bir muameleyi yapıyor, davranışına bak. Gayet sakin, sinirlenmiyor, parlamıyor.

Halbuki ekseriyetle kavgalar neden çıkar? Ufacık yan bakmadan, ufacık söz atmadan, ufacık omuz vurmada, ufacık bir şeylerden çıkıyor. Yâni sinirlenmeyecek hale gelmek. Sinirleniyor ama dışarıya ızhar etmiyor, onu bile kâfi görmüyor. Sinirlenmeyen hale gelecek. Madem ki gazab kötü bir şey, o halde kızmayan bir insan olacak. Lokum gibi olmak istiyor yâni.

“—Cömerdim de diyemem, çünkü cömertlik yaptığım zaman kendimden emin değilim. Cömertlik yaptım diye seviniyorum, cömertliğimi beğeniyorum, cömertliğimi hatırımdan atamıyorum.” Böyle cömertlik mi olur? Verecek, unutacak, iyilik yaptığını düşünmeyecek. Mademki düşünüyor, mademki hatırlıyor, kendisinden emin değil, hatırlarım diye düşünüyor. “Ben bu adama bir iyilik yapmıştım bir zamanlar.” filan diye...

Bak, biz başa bile kakarız değil mi?

“—Utanmıyor musun ben sana şu zamanda şöyle iyilik yaptım.” deriz.

Bakın bu zat, hatırlarım diye, (*ev tezküre atâehu vakten mâ*) “Nefsim, belki yaptığı iyiliği bir zaman gelir de hatırlar, bundan emin değilim.” diye, kendisini iyi huylu saymıyor.

İşte bu insanlar muhakkîk, bunlar gerçek evliya, bunlar büyük zâtlar... Neden?.. Bak, kendisini nasıl kontrol altına alıyor, huylarını nasıl takip

ediyor ve kendisini nasıl kifayetli görmüyor. Kızıyor da, kızgınlığını dışa vurmuyor; onu kâfi görmüyor. Kızmayacak. Cömertlik yapıyor, sağa sola veriyor, ona buna veriyor, veriyor ama verdiğini unutamadığı için, hatırında tuttuğu için, nefsi ondan hoşlanıyor diye vermekten, o zaman ben cömert sayılmam diyor. Büyüklüğe bakın!

b. Dış Edebinin Güzelliği

قَالَ وَقَالَ أَبُو حَفْصٍ حُسْنُ أَدَبِ الظَّاهِرِ عُنْوَانُ
حُسْنِ أَدَبِ البَّاطِنِ لِأَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَوْ خَشَعَ قَلْبُهُ لِحَشَعَتْ جَوَارِحُهُ

TS. 122/33 (Kàle, ve kàle ebû hafs) Yine aynı râvi, Ebû Hafs'ın şöyle bir sözünü de naklediyor: (Hüsnü edebi'z-zâhiri unvânü hüsni edebi'l-bâtını, li-enne'n-nebiyye salla'llâhu aleyhi ve sellem, kâl: Lev haşea kalbühû, lehaşeat cevârihuhû.)

Burada el-haşeat gibi yazılmış, bir elif fazladır, yanlışdır, kitabı olanlar onu düzeltsinler. Çünkü biz bu kitabı güzel kitap diye medhettik, hatalarını da söyleyelim, eksiği olmasın. Ebû Hafs-1

Haddâd buyurmuş ki:

(Hüsnü edebi'z-zâhiri) “İnsanın dış davranışlarındaki edeb, güzellik, zahirî edebinin güzelliği, (unvânü hüsni edebi'l-bâtın) içinin de edeb-

le dolu olduğunun işaretidir.” Oturuşu güzel, konuşması güzel, ayakta durması güzel, büyük-
lere sevgisi, saygısı güzel, küçüklere sevgisi gü-
zel; tamam... Yâni, bu zahirde görülen şeyler
neyin alâmetidir? Kişinin içinin de, mânevî ba-
kımdan güzel olduğunun alâmetidir.

(*Li-enne'n-nebiyye salla'llâhu aleyhi ve sellem,*
kâl:) Çünkü, Peygamber Efendimiz [namazda
sakalıyla oynayan] birisi hakkında dedi ki:

لَوْ خَشَعَ قَلْبُهُ لَخَشَعَتْ جَوَارِحُهُ

(الحكيم الترمذی عن أبي هريرة)

(*Lev haşea kalbühû lehaşeat cevârihuhû*) “Şu
adamın eğer kalbi huşûlu olsaydı, âzâları da
huşûlu olurdu. Namazda orasıyla, burasıyla
oynayıp meşgul olmazdı.

Mademki âzâları huşûlu değil; boyun bükmüş,
Allah'a yönelmiş, kendinden geçmiş, ”mest
olmuş değil; âzâları bir şeylerle meşgul; demek
ki, kalbi de huşûlu değil... Neden?.. Dış içle
alâkalıdır. Dışı öyle olunca, içinin de öyle olduğu
anlaşıyor.

Tabii ben buraya ilave olarak bir şey
söyleyeceğim. Büyüklerimizin başka bir
sözünden faydalanarak söyleyeceğim onu. Diyor
ki büyüklerimiz:

الْعِلْمُ بِالتَّعَلُّمِ وَالْحُلْمُ بِالتَّحَلُّمِ

(*El-ilmü bi't-teallümi*) İlim nasıl öğrenmekle
elde edilirse; gidersin, uğraşırısın, ezberlersin,

hocanın önünde okursun, dinlersin, derslere devam edersin... (El-ilmü bi't-teallümi) Taallüm ede ede, talebelik yapa yapa ilim sahibi olursun.

(Ve'l-hilmü bi't-tehallümi) Halim selim olmak da nasıldır? Yâni bak bu beğenmedi ya kendisini, "Kızıyorum ızhar etmesem bile" dedi ya. Halim olmak nasıldır? Önce halim gibi davranırsın, halim gibi davrana davrana, yavaş yavaş halim olursun. Halim gibi davrana davrana, gerçekten halim olursun zamanla...

İçinin edebinin güzel olmasını istiyorsa insan... İstiyoruz tabii, içimiz de güzel olsun. Kalbin, gönlün edeplerine de riâyet etsin, niyetlerinin edeplerine de riâyet etsin! Yâni içi pırlanta gibi olsun insanın... Bunu istiyorsa, dışından başlasın; o dışındaki güzellik içine doğru intikal eder.

Onun için, Peygamber Efendimiz SAS, namaza durulduğu zaman safların arasına girer, safları düzeltirdi, boşlukları durdururdu, geride duranı öne alırdı, öne geleni biraz geriye iterdi. Neden?.. İşte böyle böyle alıştır. Dıştaki intizamdan, yavaş yavaş gönlü intizama girer. Dıştaki edeplere riâyet etmekten, yavaş yavaş içteki edepleri de öğrenir insan. Onun için, hiç bir edebi ihmal etmemeli diye, kendim bunu ilave ettim. Kitabın burasında yok.

c. Bid'at Nedir?

قَالَ وَسُئِلَ أَبُو حَفْصٍ مَا الْبِدْعَةُ فَقَالَ الْعَدَى فِي

الْأَحْكَامِ وَالتَّهَاوُنِ بِالسُّنَنِ وَاتِّبَاعِ

الْأَرَءِ وَالْأَهْوَاءِ وَتَرْكُ الْإِقْتِدَاءِ وَالْإِتِّبَاعِ

TS. 122/ 34 (Ve kàle) Yine aynı ravi diyor ki: (Ve süile ebû hafıs) Ebû Hafıs'a sordular ki, soruldu ki kendisine (me'l-bid'atü) "Bid'at nedir?" diye soruldu.

Bu soru çok soruluyor. *Bid'at, kelime olarak bir şeyi yeni ortaya çıkartmak demek. Yoktu evvelce, bir şeyi ortaya çıkarttı. Bir şeyi ortaya çıkartmağa bid'at derler. Bid'atı çıkartana da mübtedi' derler ayın ile. Mübtedi olursa hemze ile, başlayan demek, ibtida eden, başlayan demek, o ayrı. Bu mübtedi' ayınla, bid'atçı demek. Bid'at ne demek?.. Olmadık bir şeyi ortaya çıkartmak.*

Dinde olmadık bir şeyi ortaya çıkartmak çok tehlikelidir, yasaktır. Çünkü dinin aslını kim öğretti bize? Kur'an-ı Kerim öğretiyor. Kur'an-ı Kerim'i kim öğretti bize? Peygamber Efendimiz öğretiyor. Peygamber Efendimiz'in sünnet-i seniyyesi ve Kur'an-ı Kerim dinin aslıyken, insanın birisi pat diye dinde ortaya bir şey çıkartırsa olur mu? Olmaz! Herkes bir şey çıkartırsa curcuna olur. Sonra hem hakkı ve salâhiyeti yok ki. Hüküm kimindir?

Allah'ındır. Söz kimindir?.. Allah'ındır. Emir kimindir? Allah'ındır. Her şey Allah'ındır. Biz ne yapıyoruz? Biz Allah'a itaat ediyoruz. Hepimiz müslüman olarak ne yapmışız? Kendimizi Allah'a teslim etmişiz. Onun için teslim eden kimse mânâsına müslim deniliyor bize. Biz, hepimiz kendi irademizi bırakmışız, kendi aklımızı, fikrimizi, irademizi, tercihimizi, niyetimizi, Allah'a teslim olmuşuz, "Yâ Rabbi ne emretmişsen onu yapmağa râzı oldum."

diye söz vermişiz. Bu demektir. Yâni gerçek pozisyonumuz budur.

“—Pekiye Peygamber Efendimiz’e niye itaat ediyoruz?”

Çünkü Allah, Peygamber SAS Efendimiz’i bize elçi olarak göndermiştir, “Buna uyun!” demiştir. Peygamber Efendimiz’e uymamız, Allah’ın bize “Peygamber’e uyun!” demesindedir.

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ

(آل عمران: ۳۱)

(*Kul in küntüm tuhibbûna’llàhe fe’ttebiünî yuhbibkümu’llàh*) (Âl-i İmrân, 3/31) Onun için Peygamber Efendimiz’e uyuyoruz. Binâen aleyh, Peygamber Efendimiz’in sünnetini tuttuğumuz zaman da, Allah’a uyuyoruz.

Bir kimsenin dinde herhangi bir şey çıkartmağa, usûl ortaya koymaya hakkı yoktur. Allah koymuştur dinini ve buyurmuştur ki Kur’an-ı Kerim’de:

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ
نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا

(المائدة: ۳)

(*El-yevme ekmeltü leküm dineküm*) “İşte bugün size dininizi ikmal ettim, tamamladım. (*Ve etmemtü aleyküm ni’metî*) Size olan nimetimi tamamladım, eksiksiz hepsini verdim.

(Ve radîtü lekümü'l-islâme dînen) Sizin için din olarak İslâm'ı beğendim.” (Mâide, 5/3) demiştir.

Dinde öğretilmemiş bir şey yoktur, eksik kalmış bir şey yoktur. Kemâle erdirmiştir Allah, Rasûlüyle her şeyi öğretmiştir, ondan sonra Rasûlünün vazifesi bitmiştir, Rasûlüllah ahirete öyle göçmüştür. Binâen aleyh herhangi bir dini konuda bir ukalâ çıkıp da yeni bir şey ortaya koyamaz. Koyarsa bid'at olur, bid'at da bid'atçı da cehennemdedir, bid'atlara uyan insanların da, Peygamber Efendimiz buyuruyor ki: Allah, farzını, nfilesini, haccını, zekâtını, namazını, orucunu, ibadetini, taatini kabul etmez. Neden?.. Rasûlüllah'a uymadı da bid'atçıya uydu, uydurma şeye uydu diye.

Şimdi bid'at önemli olduğundan bid'at nedir diye soruyorlar. Bir de bu mübarek zât tarif etsin bakalım diye kendisine sormuşlar. Bize de çok sorulur. Bu gelen kâğıtların içinde hep bid'at nedir diye sorulur.

(Me'l-bid'atü) “Bid'at nedir?” (Fekâle) Buyurdu ki... Bid'atı birkaç cümleyle tarif etmiş:

(Et-teaddî fi'l-ahkâm) “Ahkâm-ı şerîate tecâvüz, hudûdu aşmak, haddini aşmak, ahkâm-ı ilâhîyi, ahkâm-ı şer'iyeyi çiğnemek.” Bir.

(Ve't-tehâvünü bi's-sünen) “Rasûlüllah Efendimiz'in sünnetlerini işlemekte gevşek durmak.” Nasıl olacak? Sımsıkı tutacak sünnet-i seniyyeyi, ciddî bir şekilde uygulayacak.

(*Ve't-tibâu'l-ârâi ve'l-ehvâ*) “Kişisel fikirlere ve nefsânî heveslere tâbi olmak.”

Şimdi kişisel görüşleri olanlar çok. Radyolarda, televizyonlarda, açıkoturumlarda, gazete köşelerinde ve sâirede... “Benim fikrim bu!” diyor.

A gözü kör olmayasınca! Senin fikrinin ne kıymeti var, sen bana Allah'ın fikrini söyle, Rasûlüllah'ın fikrini söyle! Ben senin fikrini istemiyorum ki...

“—Benim fikrim bu!” Sen kimsin!

“—E ben doktora yaptım, doçent oldum, profesör oldum...”

Başına çalınısın! Senin bilgin olsa, edebini olsa, İslâm hakkında sağlam bir görüşün olsa, sen “Allah şöyle buyuruyor, Rasûlüllah şöyle buyuruyor diyecektin. Ben seni istemiyorum ki, ben sana tâbi olmak istemiyorum ki... Sen kimsin?.. Ben Ali'ye, Veli'ye, şuna buna tâbi olmak istemiyorum ki. Ben Allah'ın rızasını kazanmak istiyorum. Sen bana Allah'ın rızasının yolunu göster.

“—Benim fikrim şu... Bana öyle geliyor ki... Ben onu öyle yapmayı seviyorum, böyle yapmayı sevmiyorum...”

Sen o zaman yeni bir din mi ortaya koyuyorsun? Koyamazsın! Herkes böyle yapmış olsaydı, böyle bir şeye dinimiz müsaade etseydi, ecdadımız müsaade etseydi, şimdiye kadar din darmadağın dağılır giderdi.

Ama bak namazları burada da böyle kılıyoruz, Mekke'de de böyle kılıyoruz, Afrika'da da,

Malezya’da da, Avustralya’da aynı kılıyoruz. Neden? Sünnetlerle tarif edilmiş, sımsıkı. Aynı şekilde namaz kılıyoruz, aynı şekilde oruç tutuyoruz, aynı şekilde haccediyoruz vs. Neden? Bozulmasın diye. Din bozulmamış yâni.

Sünnete uyulduğu için bozulmamış. Yoksa herkesin fikrine kalsaydı, mahvolurdu ortalık... Hele cahilin fikrine kaldı mı?.. O zaman cahilin yaptığı tamamen büyük bir tahriptir, ona uymak da büyük deliliktir. Bak insanlar olmadık şeylere tapa tapa, olmadık insanların fikrine uya uya ne hale geldiler. Buyur İslâm’dan gayrı dinlerin hallerine bak!.. İşte Yunanlıların dinleri, işte Japonların dinleri, işte Afrika’daki putperestler, işte Güney Amerika’daki putperestler, işte hristiyan alemi, işte yahudi alemi. Ne olacak?.. Kendi fikrine, kendi keyfine uymayacak.

“Bid’at nedir? Allah’ın ahkâmına, şeriatin ahkâmına tecavüzdür; bir... Sünnetlerde gevşeklilik; iki... Kendi fikirlerine ve keyiflerine uymasındır insanların; üç...

(Ve terkü’l-iktidâi ve’l- ittibâ’) Ve Rasûlüllah’a uymayı, iktida etmeyi bırakmaktır; dört... Bid’at budur işte. Dört cümleyle tarif ediyor.

“Allah’ın ahkâm-ı şer’iyyesine tecâvüz, onları çiğnemek. Sünnetlerde gevşeklilik. İnsanın kendi fikirlerine ve keyiflerine tâbi olması. Rasûlüllah’a iktidâ etmeyi, ona tâbi olmayı bırakmak. Bid’at bu...”

El-hamdü lillâh, biz neyiz?.. Biz Peygamber Efendimiz’in sünneti yolundayız. Rasûlüllah Efendimiz ne yaptıysa, onu araştırıp onu aynen

yapmağa çalışıyoruz. Dünya üzerinde gelmiş geçmiş insanların içinde, Rasûlüllah'ın hayatı kadar bütün teferruatıyla, en sağlam şekilde tesbit edilmiş ikinci bir insan yoktur. O kadar güzel tesbit edilmiş ikinci bir insan yok... O kadar, gecesi, gündüzü, uykusu, uyanıklığı, gece kalktığı zaman ne yaptığı, her şeyi; yüznumaraya girerken ne söylediği, ibadet ederken secdede ne dediği vs. her şeyi tesbit edilmiş.

“—E bazı ihtilaflar yok mu?”

Var tabii. İnsanların akılları aynı olmadığından, hafızaları aynı kuvvette olmadığından, her şeyi tam en ince detayına kadar tek yapmak mümkün olmuyor, ufak tefek farklar oluyor. Sen genel manzaraya bakacak olursan, o zaman anlarsın.

Bizim hedefimiz nedir? Sünnet-i Seniyye'ye uymak, Peygamber Efendimiz'e uymak. Korkumuz nedir?.. Bid'at... Bid'attan kaçınmağa çok dikkat edeceğiz. Onlar da bid'attan korktukları için sormuşlar, o da böyle güzel bir şekilde tarif eylemiş.

d. Erenler Kimlerdir?

قَالَ وَسُئِلَ أَبُو حَفْصٍ مِّنَ الرَّجَالِ فَقَالَ الْقَائِمُونَ
مَعَ اللَّهِ تَعَالَى بِوَفَاءِ الْعُهُودِ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى رَجَالٌ
صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ

(الأحزاب: ٢٢)

TS. 122/35 (*Kàle, ve süile ebû hafs*) Buyurdu ki râvi: Ebû Hafs'a bir de şöyle soruldu: (*Meni'ricâl?*) “*Kimdir er kişiler, erenler kimlerdir?*” *Ricâl*, biliyorsunuz *racül kelimesinin çoğulu*. *Racül* de adam demek, erkek demek yâni. *Ricâl*, adamlar demek. “Adamlar kimdir?” Yâni adamlar kimdir ne demek? Allah'ın sevdiği adamlar kimdir demek. Yâni *ricâlullah* kimdir, Allah'ın sevdiği insanlar kimdir demek. Kısa kelimeyle soruyor.

(*Fekàle*) Buyurdu ki: (*El-kàimûne mea'llâhi teâlâ bi-vefâi'l- uhûd*) “Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne kulluklarında ahidlerine vefâlı olanlardır. Ahidlerinde vefâ gösterenlerdir.”

Kimmiş *ricâlullah*, er kişiler, erenler, makbul insanlar? Allah'ın sevdiği, gerçek mert kimseler kimmiş?.. Allah'a karşı kulluğunda vefalı olan, vefasızlık etmeyen, vefalı olandır. Allah'a verdiği ahidlerini, verdiği sözleri tutanlardır.

Biz Allah'a söz verdik mi?.. Bir kere ruhtar aleminde söz verdik, onun rabliğini kabul ettik, bu bir. (*Elestü bi-rabbiküm*) sorusuna. (*Kâlû: Belâ*) dedik. Bir kere Allah'ın varlığını, birliğini, Rabliğini anlamamız lâzım! İlk ahdimiz bu...

Ondan sonra müslüman olduk. “Nefsimi sana teslim ettim yâ Rabbi, senin emrine tâbî oldum yâ Rabbi!” dedik. Müslüman olmak bu demek...

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ

وَرَسُولُهُ

(*Eşhedü en lâ ilâhe illa'llâh*) “Şehâdet ederim ki Allah birdir, şerîki nazîri yoktur, (ve eşhedü enne muhammeden abdühû ve rasûlühû) Muhammed-i Mustafâ da onun hem kuludur, hem rasûlüdür.” Tanrı filan değildir, hani gayr-ı müslimlerin dediği gibi Allah’ın oğlu filan değildir.

“Allah’ın hem kuludur, hem de Allah tarafından gönderilmiş has elçisidir.” dedin mi? Dedin... Allah’a tâbi oldun mu? Oldun... Kur’an’a tâbi oldun mu? Oldun... Rasûlullah’a tâbi oldun mu? Oldun... Tamam. Ahdine vefâ et o zaman, vefâlî ol!.. Vefasız olma, döneke olma, bağlanmışken gevşeme, söz vermişken sözünü çiğneme, sözünde dur, Allah’ın yolunca yürü!

“Er kişi kimdir?” diye soruyorlar, “Erler, erenler kimlerdir?” Diyor ki: “Allah-u Teâlâ Hazretleri’ne karşı ahidlerine vefâ ederek kulluk edenlerdir.” Delil olarak da şöyle buyuruyor: (*Kâle’llahu teâlâ*) Nitekim Kur’an-ı Kerim’de Allah-u Teâlâ Hazretleri buyurdu ki:

رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ

(الأحزاب: ٢٣)

(*Ricâlün sadakù mâ âhedu’llâhe aleyh.*) (Ahzab, 33/23)

Peygamber Efendimiz SAS’in ashâbından bazı kimseler savaşta öyle kahramanca çarpıştılar ve şehid oldular, sonunda cennetlik oldular. Onlar hakkında Kur’an-ı Kerim’in bu ayet-i kerimesinde ne buyruluyor:

(*Ricâlün*) “O adamlar ki, (*sadakù mâ âhedu’llâhe aleyh*) Allah’la yaptıkları ahdi yerine getirdiler, ahdi bozmadılar, sözlerinde

sâdık oldular.” (Ahzab, 33/23) Söz vermişlerdi Allah’a, canlarını verdiler Allah yolunda...

İşte ricâl olmak budur. Allah’ın sevgili kulu olmak budur. Ahdine sâdık olmaktır. Ahdine vefâsız olup da, sözünden dönüp de, Allah’ın buyruklarını tutmayıp da, Kur’an’a uymayıp da, Rasûlüllah’a tâbi olmayıp da Allah’ın sevgili kulu olunur mu, er kişi olunur mu, eren olunur mu, evliya olunur mu?.. Olunmaz.

Eren, evliyâ, ricâl, mert, merdân, merd-i hüda olmanın şartı, Allah’a olan ahdine öyle sadâkât göstermektir ki, yeri geldiği zaman seve seve canını vermektir. Canını veremez, malını veremez, rahatını bozamaz, tatilini ihmal edemez...

Ne kadar istesen, gör bakalım tatilde müslümanların hallerini, bir araştır bakalım. Olmuyor işte.

Hocamız [Mehmed Zâhid Kotku Hazretleri] minbere çıkardı:

“—Yâhu, bu deniz kenarlarında, bu plajlarda çok büyük günahlar vardır. Bu açılmak, bu saçılmak, bu çıplaklık Allah’ın gazabını çeker. Çoluk çocuğunuza dikkat edin, oralara gitmeyin! Oralarda yazlık diye tutuyorsunuz, keyif yapıyorsunuz; çocuklara sahip olamıyorsunuz. Onlar da açık saçık kadınları görüyorlar.

Erkeğe de haram! Erkeğin de giyimi şu kadar, o da haram... O helâl değil ki... Kadına bakmak da haram, erkeğe bakmak da haram!.. Götürüyorsun oraya çocuğunu, deniz kenarında yalı tutuyorsun, onları gösteriyorsun! Onlarla beraber denizde yüzdürüyorsun, sörf yaptırıyorsun, eğlendiriyorsun vs. E ne oluyor?”

Bunları böyle söylerdi, minberden inerdi. Gene herkes eski hamam eski tas, bildiğini yapıyor.

Er kişi kimdir? Allah'a verdiği sözde durur, ölmek pahasına bile olsa... Değil böyle keyfinden fedâkârlık bile yapamamak, malını verecek, canını verecek.

e. Îsar Nedir?

Sonuncu paragrafa geldik.

قَالَ وَقَالَ أَبُو حَفْصٍ الْإِيثَارُ أَنْ تُقَدِّمَ حُظُوظَ
الْإِخْوَانِ عَلَى حَظِّكَ فِي أَمْرِ آخِرَتِكَ وَدُنْيَاكَ

TS. 122/36 (*Kàle ve kàle ebû hafıs*) Aynı ravi hep bu sözleri nakletmiş. Ebû Hafs bir de şöyle buyurdu: (*El-îsâru en tukaddime huzûza'l-ihvâni alâ hazzike, fî emri âhoretike ve dünyâke.*)

Îsar kelimesi hep geçti. Bu mübâreklerin hayatlarını okurken çok geçti geçtiğimiz haftalarda. Elif, be, te, se; îsar, peltek se ile... Ne demek?.. Kendisine arkadaşını tercih etmek, arkadaşını öne almak. Kendisini geriye atmak, arkadaşının ihtiyacına öncelik tanımak demek.

(*El-îsâr*) Îsar denilen şey nedir? (*En tukaddime huzûze'l-ihvân*) “İhvânın hazlarını, arzularını öne almandır; (*alâ hazzike*) senin arzunun önüne almandır.”

Sen bir şey istiyorsun, onlar başka şeyler istiyorlar. Tamam, önce onların istediği olsun. Îsar bu işte. Gerçi sen onlarla hemfikir değilsin, gönlün başka şey istiyor ama, “Hadi bakalım, onların dediği olsun!” diyorsun. Îsar bu işte. Arkadaşlarının hazlarını, arzularını kendi nefsinin hazzına tercih etmen, onlara öncelik vermen... Dedik ya hani kısaca: Yememek, yedirmek; giymemek, giydirmek...

Hangi konularda?.. (Fî emri âhiretike ve dünyâke) “Ahiret konularında da böyle, dünya konularında da böyle.” Ahiret konusunda îsâr nasıl olur?.. Şu imamın arkası, namaz kılanların içinde sevabı en çok alan kimsenin yeridir. Allah’ın ikramı imama gelir, imamdan imamın arkasına gelir, ondan sonra imamın arkasındakinin sağına soluna, sağına soluna gelir. Birinci saf bittikten sonra, ikinci safın ortasına gelir; ikinci safın ortasındaki şahsın sağına soluna, sağına soluna... Üçüncü saf, dördüncü saf...

Ortası sevaplı mı?.. İmamın arkası sevaplı, tamam... Herkes oraya cup, atlamağa çalışıyor sevaplı diye. Herkes orayı gözüne kestirmiş, camide en sevaplı yer orası diye orayı istiyor. Şimdi îsâr sahibi bir insan ne yapacak? “Buyur sen geç kardeşim!” diyecek. Kendisi oraya bir adım atsaydı tamam, en büyük sevabı o olacaktı.

Buyur kardeşim diyor, ne oluyor îsâr. Yâni ahiret konusunda, sevap konusunda kardeşini kendisine tercih ediyor. Kendisi sevap alacaktı, ona sevap aldırtıyor:

“—Hadi buyur, sen al!” diyor.

Aslında, öyle yapınca gene sevabı kendisi alıyor. Neden? Allah îsârı mükâfatlandırır da ondan... “Bak bu kulum kendisine kardeşini tercih etti.” der, ona gene mükâfatını verir. O da işin perde arkası...

Ama hem dünyevî konuda, “Al kardeşim ben yemeyeyim sen doy!” diyecek, “Ben giymeyeyim sen giy!” diyecek, “Ben ıslanayım, sen ıslanma!” diyecek, “Ben öleyim sen yaşa!” diyecek... Hem de ahiret konusunda... “Sevabı sen al, ziyanı yok, ben geride kalayım! Sen daha

çok sevap kazan, ziyanı yok ben ikinci, üçüncü kalayım!” diyebilecek yâni. Îsâr budur.

Niye bunu tarif ediyor?.. Tasavvufta îsâr önemlidir, yüksek şahsiyetlerin huyudur ve dervişlerin bu huya sahip olması lâzımdır. Îsâr zihniyetine sahip değilse bir derviş, olgun derviş olamaz da ondan... Dervişin sahip olması gereken huylardan bir tanesi îsârdır. Kardeşini hem ahiret konularında, sevap konularında, hem dünya konularında, maddiyat konularında kendisinden öne geçiriyor.

İki insan bir memuriyete talip olacaklar, iki kardeş. Ne yapacak?

“—Sen buyur, geç.” diyecek.

“—Güzel bir memuriyet, buyur sen geç.”

“—E sen ne olacaksın?”

“—Ben başka bir şeye bakarım kendime.” diyecek.

Bu Ebû Hafs-ı Haddâs Hazretleri bitti. Nişapur şehrinden Ebû Hafs-ı Haddâd. Ne kadar güzel sözlerini okuduk, ne kadar derin bir şahsiyeti olduğunu, ne kadar İslâm’ı candan yaşamak isteyen ve bunu gösteren bir kimse olduğunu gördük.

Prof. Dr. Mahmud Es’ad COŞAN

09. 07. 1994 - İstanbul

HAMDÛN EL-KASSÂR (1)*

حَمْدُونُ الْقَصَّارُ

16. şahsiyet başlıyor şimdi. Kitabın 16. terceme-i hali, konusu: Hamdûn el-Kassâr. Bu da Neysâbur şehridendir. Yine bu Ebû Hafs-ı Haddâd'ın şehridendir.

وَمِنْهُمْ حَمْدُونُ بْنُ أَحْمَدِ بْنِ عِمَارَةَ أَبُو صَالِحٍ

الْقَصَّارُ النَّيْسَابُورِيُّ

(*Minhüm hamdûnü'bnü ahmede'bni imâreh, ebû sâlihini'l- kassâru'n-neysâbûriyyü.*)

(*Minhüm*) Yâni, bu Allah'ın sevgili kullarını yazıyordu ya bu kitaba, işte onlardan birisi de Hamdûnü'bnü Ahmedi'bni İmâre'dir. Dedesinin adı İmâre, babasının adı Ahmed, kendisinin adı Hamdûn. Künyesi, Ebû Sâlih. Sâlih'in babası demek. Nisbesi: En-Neysâbûrî. Ne demek? Nişapurlu demek.

Nîşâpur da Horasan'da çok önemli bir şehir. Araplar Horasan'ı fethettiği zaman oraya ordugâh yapmışlar, kışla yapmışlar. Müslümanların kalesi orası... Nişapur önemli bir yer Horasan'da. Oradan çok alimler yetişmiş, etrafa İslâm oradan yayılmış.

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

شَيْخُ أَهْلِ الْمَلَامَةِ بِنَيْسَابُورَ وَمِنْهُ انْتَشَرَ مَذْهَبُ الْمَلَامَةِ

(Şeyhü ehlü'l-melâmeti bi-neysâbûr) Hamdûn el-Kassâr, Nişapur şehrinde melâmet ehlinin şeyhiydi, üstadı idi. (*Minhü'nteşere mezhebü'l-melâmeh*) Melâmet neş'esi, melâmet yolu, melâmet anlayışı –mezhebi diyor burada– ondan neşredildi.

Şimdi bu melâmet, tasavvufta önemli bir yol ve koldur, önemli bir zihniyettir. Melâmet ehline *melâmî derler*. *Melâmet kelimesi nereden gelir?.. Lev m kelimesinden gelir. Lev m, bunun masdar-ı mîmisi melâm ve melâmet. Yâni arafe fiilinden irfân ve ma'rifet gibi. Lâme-yelûmü-lev m ve melâmet. Melâmet; ayıplamak, kınamak demek.*

Ehl-i melâmet var tasavvufun içinde, melâmî meşreb insanlar var. Nedir bunların zihniyeti? Bu şahıslar ihlâsa çok önem veriyorlar, ameli sırf Allah rızası için yapmağa çok önem veriyorlar. İhlâslı olmaya, riyâkârlığa düşmemeğe çok dikkat ediyorlar.

Şimdi şöyle bazı şeylerle anlatabilirim: Bir adam varmış eski zamanlarda, büyük bir zât. Her gün namazı camide imamın arkasında kılmış. Tam birinci safta, imamın arkasında kılmış. Her gün böyle yapıyor. Demek ki camiye erken geliyor, o en sevaplı yeri kazanıyor. Her gün orada kılmış.

Senelerce bu böyle devam etmiş de, bir gün bir mazereti olmuş. İnsan, olur ya hani midesi bulanır, abdesti tutmaz, kusar, yeniden abdest alması gerekir; burnu kanar vs. Ne sebepleyse, camiye yetişememiş. Abdesti geç almış, camideki alışkın olunan yerine yetişememiş. En ön safı başkası kapmış, namaza başlanmış, bu tâ en arka safta namaz kılmış.

Olur mu böyle haller?.. Olabilir. Hepimizin başına gelebilir böyle bir hal. Şimdi bu en arkada namaz kılınca hem üzölmüş, hem de korkmuş ve ürpermiş:

“—Eyvah! Beni burada görürlerse ne derler bana...” diye.

“—Yâ bu mübarek zât, çok büyük alim, hep en önde namaz kılardı. En arka safta namaz kılıyor, vay be!” filan diye beni ayıplarlar diye, içine bir ürküntü gelmiş.

İnsanların kendisini görüp de kendisini ayıplamasından, bir an böyle bir düşünce gelmiş. Yâni, insanların en arka safta onun namaz kıldığını görmesini, bilmesini istememiş. Keşke kimse görmese de, meselâ belli olmasa o diye. Çünkü hep en ön safta namaz kılıyordu.

Sonra kendi kendine, birden bir şimşek çakmış kafasına, bir düşünmüş:

“—Âaa, ben ne yapıyorum, insanlardan çekiniyorum ve utanıyorum. Niçin utanıyorum?.. En ön safta namaz kılamamışım da, en arka safta, hani öyle sünnete pek itibar etmeyen, arka safta namaz kılıp da fırt kaçan, mahallenin

haylazlarının safında namaz kılmaktan utanıyorum. Kimden utanıyorum?.. İnsanlardan utanıyorum.

Neyi istiyorum?.. En ön safta görselerdi beni... Demek ki, insanların benim iyi ibadet etmemi görmelerini istiyorum; kötü bir durumda olmamı görmelerini istemiyorum. Haa, demek ki bende gösterişçilik var... Haa, demek ben insanların fikrine önem veriyormuşum, demek ben riyâkârmışım... Demek ki, benim ömrüm boyunca en ön safta namaz kılmam, insanlara gösteriş içinmiş. İçimde gizlice bu arzu varmış demek ki..." diye düşünmüş. "O zaman, olmadı bu benim namazlarım!" diye, bütün ömrü boyunca kıldığı namazları ödemeğe başlamış. "Demek ki, ben kusurumu görüyorlar diye insanlardan korkuyorum. İbadetin iyi tarafını, insanlar görünce beğeniyorlar diye yapıyorum demek ki..." diye, kendi kusurunu yakalamış. Kendisinin o düşüncesinin hatalı olduğunu anlamış da, bütün namazlarını ödemeğe başlamış.

Bir başka misâl... Başka türlü anlaşılmaz bu gibi şeyler de misalle anlatmağa çalışacağım:

Bâyezid-i Bistâmî... Bizim silsilemizde adı geçen şeyhlerimizden Bâyezid-i Bistâmî. Otuz yıl her sene haccetmiş. Otuz yıl peş peşe, hem de her haccını yaya yapmış. Yaya haccetmek ne demek? Her attığı adıma yedi yüz Mekke hasenesi verilecek. Mekke hasenesi de, başka yerlerin hasenesine göre yüz bin misli fazla... Her adımına yetmiş milyon hasene veriliyor yâni, adımcık adımcık hacca giderken.

Peygamber Efendimiz'in bir sözünü size hatırlatmak isterim, kelimeleri bilmediğiniz için meseleyi anlayamazsınız:

“—Allah bir kulun bir hasenesini kabul ediverse, bir tek hasenesini kabul ediverse, cennete girer.” diyor Peygamber Efendimiz. Bir hasenesi bile, kulun cennete girmesine yeter yâni.

Şimdi her attığı adımda, yedi yüz Mekke hasenesi kazanıyor. Yâni yedi yüz çarpı yüz bin, Mekke hasenesi yüz bin misli demek, ne demek? Yetmiş milyon, attığı adımda sevapları böyle kazanıyor. Otuz sene böyle adımcık adımcık, yetmiş milyon kazana kazana haccetmiş. Kuvvetli hafızmış, her gün de bir hatim indirirmiş ezberinden. Eüzü besmele, “El-hamdü lillahi rabi'l- âlemin... Kul eüzü bi-rabbi'n-nâs...” Her gün de bir hatim indirirmiş.

Arafât'a çıkmışlar. Arafât'ta vakfedeyken içinden bir ses gelmiş:

“—Ey Bâyezid! Ne mutlu sana yâ. Otuz yıl yaya haccettin, bu kadar sevap kazandın. Her gün de hatim indirdin, şu kadar sevap kazandın, artık yaşadın be! Ne mutlu sana yâ, ne çok ibadet ettin!” diye içinden böyle bir düşünce gelmiş.

Şeytanın işi yok. Böyle zararlı fikirleri insanın kafasına sokuyor. Şöyle bir düşünmüş, insanın ibadetini sevmesi, beğenmesi, ibadetine mağrur olması doğru değil. Hemen:

“—Ey nâs!.. Ey insanlar!” demiş, “ Herkes:

“—Buyur.” demişler.

“—Otuz yıl yaya haccettim ve her gün hatim indirdim; bunların sevabını satıyorum, yok mu alan?”

Herkes birbirine bakmış:

“—Güneş mi vurdu Bâyezid’in başına, bu ne biçim şey?”

Çünkü sevap, veriyorum dedi mi verilir, şakası yok. Allah’ın işlerinde şaka olmaz. Sevabı veriyorum dedi mi gider, oyuncak değil bu... Birbirlerinin yüzüne bakmışlar, bir şey de diyememişler.

Oradaki bir börekçi demiş ki:

“—Tamam, ben müşteriyim, alıyorum. Kaça?..”

“—İşte ver birkaç çörek.” demiş.

O börekçi, çörekçi üç tane çörek vermiş, Bâyezid de:

“—Tamam, sattım!” demiş.

Ondan sonra o çörekleri, üç çöreği, orada bir köpek duruyormuş, birisini atmış köpeğin önüne, köpek onu yutmuş. Şu kadarcık çörek, ne olacak poğaç. Gene böyle bakınıyor. Ötekisini de atmış, onu da yutmuş. Üçüncüyü de atmış, onu da yutmuş.

Şimdi otuz yıllık haccının sevabını, şu kadar hafızlık hatminin sevabını verdi, üç tane çörek aldı. Çöreği de köpeğe verdi. Kendi kendine demiş ki:

“—Ey Bâyezid, kaldın mı şimdi ortada, var mı bir sevabın? Yok... Verdin, hiç bir şeyin yok... Hadi bakalım ne yapacaksan yap bakalım şimdi...”

İşte bak, ibadetine mağrur olmak fena olduğundan, kendisini ondan kurtarmak için ne yapıyor. Cesaret işi. Bu işler böyle kolay işler değil. “Hadi bakalım ne yapacaksan yap ey nefsim şimdi.” demiş. Neye mağrur olacaksın bakalım, Allah’ın rahmetinden başka seni kurtaracak şey var mı?..

Neden böyle yapıyor muhterem kardeşlerim?.. Bizim dinimiz çok ince, herkes anlayamaz. Bizim bu kitabın konusu dolayısıyla, ister istemez böyle ince konulara giriyoruz. Herkesin anlayacağı şeyler değil bunlar. Neden böyle yapıyor Bâyezid-i Bistâmî?..

Çünkü, Benî İsrâil’den bir âbid varmış, bütün ömrü boyunca dağ başına çekilmiş, mağarada ibadet etmiş etmiş etmiş etmiş... Günahlara bulaşmamağa çalışmış, sonra ölmüş. Ölünce, Allah-u Teâlâ Hazretleri ona buyurmuş ki:

“—Ey kulum! Sana rahmetimle mi muamele edeyim, yaptığın ibadetlerin karşılığını mı sana vereyim?” demiş.

Be adam, aklın varsa, Allah rahmetiyle muamele edecek, rahmetini isterim yâ Rabbi desene! Rahmetiyle muamele ederse Allah, rahmet ederse yetmez mi? Rahmetinle muamele et bana yâ Rabbi desene!

O da demiş ki:

“—Yâ Rabbi, ömrümde sana hiç âsi olmadım, hiç günaha dalmadım, ömrümü gece gündüz ibadetle geçirdim. Eh sen de mahrum etmezsin, hani zerre kadar hayır olsa mükâfâtını verirsin, ibadetlerimin sevabını ihsân et yâ Rabbi!” demiş.

“—Pekiyi kulum.”

İbadetlerinin sevabını vermiş Allah-u Teâlâ Hazretleri, teraziye koymuşlar, bayağı bir şey tabii. Sonra Allah-u Teâlâ Hazretleri buyurmuş ki:

“—Ey meleklerim! Şimdi benim şu kuluma verdiğim göz nimetinin kıymetini koyun bakalım bu tarafa...”

Bir göz nimetini koymuşlar, bütün bu ibadetler hooop, havada kalmış, göz nimeti bastırmış hepsini. Ne demek? Yâni bir insan ne yaparsa yapsın, Allah’ın verdiği göz nimetinin, görme nimetinin bedelini bile ödeyemez.

Ödeyebilir mi?.. Bir âmâ insana sorun bakalım! Bak çocuğu hasta oluyor da, diyor ki baba:

“—Tek benim çocuğum iyi olsun, Avrupalara gideyim, Amerikalara gideyim, fabrikamı satayım, yeter ki çocuğum sıhhatli olsun.” diyor. Bir gözün nimeti ödenmez.

Onun için Peygamber Efendimiz buyurdu ki:

“—Hiç bir kimseyi ameli cennete sokmayacak.”

“—Seni de mi yâ Rasûlüllah?..”

“—Evet, beni de...” buyurdu.

Rahmetiyle sokacak Allah hepimizi. Çünkü, bizim bu yaptığımız ibadetler beş para etmez. Bizimkiler değil herkesin yaptığı beş para etmez. Çünkü gücü kuvveti veren Allah, koruyan Allah, sıhhat veren, akıl fikir veren Allah’tır. Her şeyimiz ondandır. İbadetlerimiz de onun dergâhına layık değil...

Onun dergâhına layık ibadet yapmağa biz takat getiremeyiz. Haddimizi bileceğiz.

Biz ibadetleri neden yapıyoruz?.. Allah emretti diye yapıyoruz. Allah'ın rahmetini dileriz. Yoksa tutulacak yanımız yoktur, bizi kurtaracak bir çare yoktur. Allah'ın rahmeti kurtarırsa bizi kurtarır.

Onun için, Bâyezid-i Bistâmî öyle yaptı.

“—Seni kör nefis seni! Sen ibadetini bir şey sandın, içine böyle bir duygu geldi, ben seni o ibadetlerden mahrum bırakayım da gör.” dedi, ibadetlerini sattı, cascavlak kaldı, Allah'ın rahmetine muhtaç...

O zaman boynunu bükecek, ne diyecek?..
Diyecek ki:

“—Yâ Rabbi! Hiç bir şeyim yok. Acizim, naçizim, elim boş, yüzüm kara, hiçbir şeyim yok yâ Rabbi, ancak senin rahmetin var, aman yâ Rabbi!” diyecek.

O zaman da, daha iyi tabii. İnsanın ibadetine mağrur olmasından, Allah'ın rahmetine böyle candan sarılması daha iyi muhterem kardeşlerim!

Bütün bunları neden anlattım? İnsanın ibadetine mağrur olması iyi değildir ama, ekseriyetle insanlarda bu arzu vardır. Yaptığı hayrı göstermek ister, yaptığı hayra isim atmak, imza atmak ister. Başkaları bilsin ister, alkışlasın, aferin desin ister, mevkî makam ister, iltifat ister, şöhret ister... Bu hocalarda da vardır, şeyhlerde de vardır, sultanlarda da

vardır. Herkeste vardır bu. Bunlardan geçmek kolay bir şey değil. Bunların önemsizliğini anlayıp, bunlardan geçebilmek kolay bir şey değil.

Bir de insanoğlu umûmiyetle nasıldır? Yaptığı ibadetleri göstermek ister de, yaptığı kabahatleri saklar. Kimden saklıyorsun?.. İnsanlardan. Allah görmüyor mu? Görüyor. Sen Allah'ın gördüğü günahı, Allah'ın gördüğünü bile bile işliyorsun, utanmıyorsun da, insanlar duyacak diye utanıyorsun ha!.. Böyle samimiyet mi olur? Kuldan utanıyor, Allah'tan utanmıyor.

وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ

(الأحزاب: ٣٧)

(*Ve tahşe'n-nâs, va'llâhu ehakku en tahşâhu*)
“İnsanlardan korkuyorsun, halbuki Allah'tan korkmak daha uygun değil mi?” (Ahzâb, 33/37)

Riya doğru değil, ameline güvenmek doğru değil, günahını saklamak da doğru değil. “Allah'ın bildiğini kuldan niye saklayayım?” derler ya hani...

“—İşte ben şöyle perişanım, şöyle günahkârım, şöyle zalimim, şöyle kötüyüm, böyle kötüyüm...”

Bunları söylerler melâmet ehli. Neden?.. E Allah biliyor.

Ey nefsim ibadetinin söylenmesini istiyorsun değil mi?.. Kaç defa hacca gittin, söyle bakalım?.. Kaç cami yaptırдың, söyle bakalım?..

Kaç yetime baktın, kaç okul yaptın, ne kadar zekat verdin, söyle bakalım?..” Hoşuna gidiyor.

Hadi bakalım bir de günahını söyle!.. Yaptığın hataları, kimsenin bilmesini istemediğin hataları ortaya dök bakalım. Dökemez. Bunlar diyorlar ki dökmemiz lâzım. Ya işlemeyelim, ya da günahımızı da insanlardan saklamayalım. Binâen aleyh çok samimi oluyor, açık kalpli oluyor, dobra dobra söylüyor. “Ben zâlim, böyle etmişim bir zaman, şöyle etmişim.” diye açık kalplilikle söylüyor. Tabii yapmamağa da çalışıyor ama, yapmış olduğunu da söylüyor.

Melâmet bu. Acaip bir meslektir, acaip bir neş’edir melâmet neş’esi, garip bir haldir. Melâmet ehlini herkes anlayamaz. “Seni zındık seni!” derler, “Seni kâfir, günahkâr, sen zalim bilmem ne...” Döverler, söverler ama, onların aldırıldığı yoktur. Çünkü onlar, Allah’a ihlâsla kulluk etmek istiyor, riyâdan kaçmak istiyor. Riyâdan kaçmak için bunu yapıyorlar.

İşte bu mesleğin kurucusu, bu zevkin, bu neş’enin kurucusu Hamdûn el-Kassâr’dır. Şimdi hayatını okumağa başladığımız zâttır Hamdûn el-Kassâr. Bu zât Ebû Sâlih künyeliymiş ve Neysâbûr şehrindenmiş.

صَحْبَ سَلَمِ بْنِ الْحَسَنِ الْبَارُوسِيِّ وَأَبَا تَرَابِ
النَّخْشَبِيِّ وَعَلِيًّا النَّصْرَابَادِيَّ

(*Sahibe selme' bne'l- hasen el-bârûsî*) Selm ibn-i Hasen el- Bârûsî'ye yetişti, onun sohbetinden istifade etti, ondan feyz alma durumu var. (*Ve ebâ türâbini'n-nahşebî*) Nahşebli Ebû Türâb'la sohbeti var, ondan feyz almış bu zât. (*Ve aliyyeni'n-nasrâbâzî*) Ali en-Nasrâbâzî'nin sohbetlerine katılmış.

Yâni büyük şahıslar kimlerden öğreniyor?.. Büyük şahsiyetlerden öğreniyor tasavvufu, onlardan yetişiyor. Onlar onları terbiye ediyor kesin şekilde.

وَكَانَ عَالِمًا فَقِيهَا يَذْهَبُ مَذْهَبَ الثَّوْرِيِّ

(*Ve kâne âlimen fakîhen*) Bu Hamdûn el-Kassâr alim insandı, fakih insandı. Yâni dini dini çok iyi bilen, fıkhi çok iyi bilen insandı. (*Yezhebü mezhebe's-sevrî*) Süfyân es-Sevrî Hazretleri'nin mezhebine tâbi idi, onun yolunda giderdi.

Biliyorsunuz Süfyân-ı Sevrî Hazretleri de hak mezheplerden birisinin sahibiydi ama, onun taraftarları devam etmedi. Yâni İmâm-ı Âzam, İmâm-ı Şâfiî, Ahmed ibn-i Hanbel, İmâm-ı Mâlik'in mezhepleri yürüdü de bu güne kadar, onun mezhebi devam etmedi. Ama evliyâullahtandı biliyorsunuz, çok ciddî bir insandı. Onun da çok menkabeleri vardır. Benim en çok hoşuma giden menkabelerinden birisi şudur:

Bizim eserini neşrettiğimiz, şu Abdullah ibni'l-Mübarek Hazretleri var, *Kitâbü'z-Zühdü ve'r-Rekâik* isimli eserini neşrettik.

O, hadisçi olduğu için, böyle hadis okurmuş evinde. Bu Süfyân-ı Sevrî de çok büyük alim olmasına rağmen, gelirmiş onu dinlemeye. Bir gün bizim Abdullah ibn-i Mübarek Hazretleri'ne diyor ki:

“—Bir daha senin hadis dersine gelmeyeceğim!”

“—Ne oldu?” diyor Abdullah ibn-i Mübarek Hazretleri:

“—Sen cariyelerini terbiye etmemişsin! Sen evinde ders veriyorsun, ben eve girerken dam üstünden bana kaş göz işareti yapıyorlar, göz kırpmıyorlar, ‘Gel bizim yanımıza!’ diyorlar.” diyor.

Hiç sesini çıkarmamış Abdullah ibn-i Mübarek Hazretleri. O öyle kızmış, bağırılmış, çağırılmış, gık dememiş Abdullah ibn-i Mübarek... Biraz sonra gitmiş o Süfyân-ı Sevrî. Abdullah ibn-i Mübarek Hazretleri yanındaki ihvânına demiş ki:

“—Kalkın, Süfyân-ı Sevrî Hazretleri'nin vefatı olmuştur, gidelim cenazesini kılalım! Vefat etmiştir o...” demiş.

“—E nereden bildin?” demişler.

“—O demin ‘Senin evine gelirken dam üstünden senin cariyelerin ‘Gel bize, seni özlüyoruz, yanımıza gel.’ filan diye söylediler dedi ya, benim evimde cariyeye filan yok, o hurileri görmüş.” demiş.

Evinde cariyeye filan yokmuş. Huriler de ona ne zaman gel derler, ne zaman görülürler?

Hayatı bittiği zaman... “Gel artık dayanamıyoruz sana, bizsenin hurileriniz, cennetteki köşklerinin hizmetçileriyiz, gel artık.” demişler. O da onu dünyadaki bir cariye kendisini çağırıyor diye kızıyor. Yâni kendisini flörte çağırıyor sanıyor. Gitmişler, hakikaten vefat etmiş. Cenaze namazını kılmışlar. Öyle bir insan yâni, Süfyân-ı Sevrî Hazretleri.

Bir gün ceketini evde karanlıkta ters giymiş. Dışarıya çıkmış, astarı dışarıda, yüzü içeride, ceketini ters... Birisi yanaşmış, demiş ki:

“—Hocam, yâ imâm! Ters giymişsiniz hırkayı, değiştirin.” demek istemiş.

Şöyle bakmış onun yüzüne:

“—Ben o hırkayı Allah rızası için giymiştim, Allah rızâsı için giydiğim hırkayı, kul rızası için çıkartmam.” demiş. Varsın ters giymiş desinler, deli desinler, divane desinler... Mantıklarına bak adamların!.. Neden giyiniyorsun sen? Avretlerim örtünsün, Allah râzı olsun diye giyiniyorum. Niye giyiniyoruz biz?.. Niye yemek yiyorsun sen?.. Güç kuvvet kazanalım da Allah’a ibadet edelim diye yiyoruz. Niye örtünüyorsun, giyiniyorsun?.. Allah râzı olsun diye. “Şimdi ben Allah razısı için hırka giymişim, ters olmuş, düz olmuş; ne olursa olsun. Allah rızası için giydiğim hırkayı çıkartacağım, kul rızasını kazanmak için ters çevireceğim filan... Ben Allah rızası için giydiğim hırkayı, kul rızası için çıkartmam!” demiş.

Yâni, ters gibi adamlar ama, mantıkları sağlam, Allah sevgileri sağlam... Çok ciddî insanlar.

İşte onun mezhebini takip edermiş. Fakihti ya hani bu Hamdûn el-Kassâr, fıkıhta imamı Süfyân-ı Sevrî imiş. Bizim imamımız kim?.. Ebû Hanîfe Hazretleri. Onun imamı kimmiş? Süfyân-ı Sevrî Hazretleri.

وَطَرِيقَتُهُ طَرِيقَةٌ اخْتَصَّ هُوَ بِهَا وَلَمْ يَأْخُذْ عَنْهُ

طَرِيقَتَهُ أَحَدٌ مِنْ أَصْحَابِهِ كَأَخْذِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ

مُحَمَّدِ بْنِ مُنَازِلٍ صَاحِبِهِ عَنْهُ

(*Ve tarîkatühû tarîkatün ihtassa hüve bihâ*) “Kendisinin tarikatı da kendisine mahsus bir tarikat, kendisine özel. Kendisine özgü mü diyorlar, özel mi diyorlar şimdi... Kendisine mahsusmuş yolu.

(*Ve lem ye’huz anhu tarikatehû ehadün min ashâbihî*) “Etrafındaki insanlardan kimse bunun bu meşrebini, neş’esini almadı kendisinden...” Yâni hiç kimse buna talip olup da, bunun yolunda, bunun gibi aynı fikirleri benimseyip gitmemiş. Kendine mahsus bir insan bu Hamdûn el-Kassâr. (*Keahzi abdi’llâhi’bni muhammedi’bni münâzil sâhibihî anhu*) Kimse ondan bu melâmet yolunun neş’esini, bu adı geçen Abdullah ibn-i Muhammed ibn-i Münâzil kadar, onun aldığı kadar sağlam bir şekilde almadı.”

Demek ki en iyi talebesi —hatırınızda olsun— Abdullah ibn-i Muhammedi’bni’l-Münâzil imiş. En iyi o almış. Yâni, bunun fikirlerini en iyi kavrayıp alan, Abdullah ibn-i Muhammed ibn-i

Münâzil imiş.

تُوْفِيَ أَبُو صَالِحٍ حَمْدُونُ سَنَةَ إِحْدَى وَسَبْعِينَ
وَمِائَتَيْنِ بِنَيْسَابُورَ وَدُفِنَ فِي مَقْبَرَةِ الْحِيرَةِ

(Tûfiye ebû sâlih hamdûn, senete ihdâ ve seb'îne ve mieteyn) Bu Ebû Sâlih künyeli Hamdûn el-Kassâr 271 hicrî senesinde vefat etti. (Bineysâbur) Nişapur'da vefat etti, (ve düfine fî makbereti'l- hîreh) Hîre makberesine gömüldü. Nişapur'daki Hîre kabristanına gömülmüş.

وَأَسْنَدَ الْحَدِيثَ

(Ve esnede'l-hadîs) Bir de hadis râvîliği var Hamdûn el- Kassâr'ın. Yâni sıradan bir insan değil. Âlim, fakih, hadis râvîliği de var. O hadisini de önümüzdeki hafta inşâallah okuruz.

Dersimiz tamam olduğu için, zamanımız tamam olduğundan, sözü tadında bırakmak uygun olduğundan, işi uzatıp da melâl ve bıkkınlık vermemek gerektiğinden, burada bırakıyoruz.

Fâtihâ-i şerîfe mea'l-besmele!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

09. 07. 1994 - İstanbul

[Bütün TASAVVUF SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü